Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVII | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 16, 1903, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | CHICAGO 23, ILL., PETEK, 4. MAJA (MAY 4), 1945 | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 88

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

MIROVNA POGAJANJA OBNOVLJENA NA DANSKEM

Pol milijona Nemcev se podalo! Angleži zasedli Hamburg!

Bojevanje v Italiji in zapadni Avstriji končano s kapitulacijo nemških armad. Dokument o kapitulaciji podpisan v Caserti. Jugoslovanske čete okupirale Trst, Gorico in Tržič. Istrski polotok južno od Trsta zapečaten. Vojna v Evropi se bliža koncu. Nekdaj mogočna nemška oborožena sila dobila smrtni udarec.—Maršal Stalin naznanil okupacijo Rostocka, zadnjega važnega nemškega pristaniščnega mesta ob Baltiškem morju. Britske čete vkorakale v Hamburg, drugo največje nemško mesto. Severna Nemčija presekana na tri dele. Oddelki devete ameriške armade navezali stike z ruskimi četami ob reki Elbi.—Ameriške čete na Okinawi začele novo ofenzivo proti Japoncem. General MacArthur potrdil naznanilo o invaziji holandskega otoka. Britske čete se bližajo glavnemu burmskemu mestu

LONDON, 4. maja.—Časniška agentura Reuters poroča iz Stockholma, Švedska, da so se mirovna pogajanja obnovila. Britski feldmaršal Montgomery se je sestal z nemškim admiralom Doenitzem, ki je nasledil Hitlerja, v Abenraaju na Danskem. Prej je bilo naznanjeno, da sta Doenitz in Himmler navezala stike z zavezniki in izjavila, da je Nemčija pripravljena kapitulirati tudi pred Rusijo. Premier Churchill bo odpotoval v Nemčijo.

Druga britska armada je okupirala Hamburg. Pol milijona nemških vojakov se je podalo. Nemci so proglasili Kiel, mornarično bazo, in Prago, glavno mesto Čehoslovakije, za odprti mesti. Brezpogojna kapitulacija vseh nemških sil je blizu.

Caserta, Italija, 3. maja.—Skoro milijon nemških vojakov v Italiji in zapadni Avstriji se je podalo pred zavezniki. Dokument o kapitulaciji nemških sil je bil podpisan zadnjo nedeljo v tem mestecu. Ceremonije so trajale samo dvanajst minut.

Zaveznike je zastopal pri pogajanjih, ki so rezultirala v kapitulaciji nemških armad, britski general W. D. Morgan kot reprezentant feldmaršala Alexandra, vrhovnega poveljnika zavezniških sil v Sredozemlju, Nemce pa generala Karl Wolff in Heinrich von Vietinghoff-Scheel. Slednji je nasledil feldmarša Alberta Kesselringa kot poveljnik nemških sil v severni Italiji in Avstriji.

Doznava se, da so se Nemci skušali podati pred zavezniki pred enim mesecem, toda stavili so nesprejemljive pogoje. Ofenziva, katero so začele ameriške in britske sile, je potem uverila Nemce, da je vsak odpor zaman. Sledila so nova pogajanja, ki so rezultirala v brezpogojni kapitulaciji nemških armad.

Preden je bilo naznanilo o kapitulaciji objavljeno, so zavezniške sile prodrle v bližino avstrijske meje. Okupirale so Videm v severovzhodni Italiji. Istočasno so novozelandske čete prodrle 50 milj daleč ob reki Piavi in navezale stike z enotami jugoslovanske armade maršala Tita v Tržiču, 14 milj severozapadno od Trsta.

Jugoslovani so naznanili popolno okupacijo Trsta, Gorice in Tržiča. Okupacija je zapečatila ves Istrski polotok južno od Trsta. To važno pristaniščno mesto je sporna kost med Italijo in Jugoslavijo.

Titove čete so zasedle tudi pozicije ob reki Soči, ki bo morda bodoča meja med Italijo in Jugoslavijo.

Rim, 3. maja.—V tem in drugih italijanskih mestih je nastalo veliko veselje po objavi naznanila o kapitulaciji nemških sil v Italiji in Avstriji. Za zavezniške čete pomeni to konec bojev.

Avstrijsko ozemlje, ki je prišlo pod kontrolo zaveznikov, uključuje važna mesta. Med temi sta Inomost in Solnograd. Zaveznikom je zdaj odprta pot v Berchtesgaden, kjer je imel Hitler svoje skrivališče. Nemške divizije v bavarskih pokrajinah so v pasti in nevarnosti uničenja. Znamenja kažejo, da bodo kmalu kapitulirale pred zavezniki.

London, 3. maja.—Berlin, največje mesto na evropskem kontinentu, je v ruskih rokah. Okupacijo nemške prestolnice je naznanil maršal Stalin v povelju dneva.

Vojna v Evropi se bliža koncu. Nekdaj mogočna nemška armada je dobila smrtni udarec. V nekaj dneh bodo uničeni zadnji ostanki nacijske sile na kontinentu.

Stalin ni v povelju omenil Hitlerja, Goebbelsa in generala Krebsa, ki so izvršili samomor pred padcem Berlina. Kot poveljnik nemške vojaške posadke, ki je kapitulirala pred Rusi, je omenjen general Weblíng. On je vojni ujetnik.

Čez 120,000 Nemcev je padlo v bitkah z Rusi za posest Berlina v enem tednu. Stalin je v povelju dneva naznanil tudi okupacijo Rostocka, zadnjega važnega nemškega pristaniščnega mesta ob Baltiškem morju. Rostock je zavzela druga beloruska armada.

Berlin je največje mesto, ki je bilo zavzeto v tisočih letih človeških borb. Padel je po dvanajstih dneh ljutih in krvavih bitk. Berlin je postal spomenik smrti nacijske Nemčije, o kateri je Hitler trdil, da bo živela tisoč let. Berlin, ki je imel pred vojno 4,335,000 prebivalcev, je v razvalinah. Padec Berlina primerjajo padcu starega Rima. Ta zaznamuje konec epohe—konec dobe "novega svetovnega reda."

Pariz, 3. maja.—Hamburg, drugo največje nemško mesto in največja luka, je bil proglašen za odprto mesto. Čete druge britske armade so danes vkorakale v Hamburg in ga zasedle.

Severna Nemčija je že presekana na tri kose. Britske čete so zasedle Luebeck, mesto, kjer se je Heinrich Himmler, načelnik Gestapa, neuspešno pogajal glede kapitulacije pred zavezniki.

Oddelki devete ameriške armade so navezali stike z ruskimi četami pri Baelowu ob reki Elbi, 60 milj severozapadno od Berlina. To je druga spojitev med njimi ob tej reki.

Enote tretje in sedme ameriške armade drobe nemške linije v južni Nemčiji. Bavarska je že odrezana od Nemčije. Čete tretje armade so dospele v bližino Linca, Avstrija, kjer se bodo kmalu združile z ruskimi silami.

Dve pehotni koloni sedme armade sta zasedli Seefeld, osem milj severozapadno od Inomosta. Druge se bližajo Berchtesgadenu v bavarskih Alpah. Sedma armada je ujela feldmaršala Sperrla, bivšega poveljnika nemške letalske sile na zapadni fronti.

Guam, 3. maja.—Ameriške čete so začele novo ofenzivo proti Japoncem v južnem delu Okinawe. Štiri petine tega otoka so pod kontrolo ameriških čet. Izgleda, da bo otok kmalu v ameriških rokah kljub silnemu odporu sovražnika.

Ameriške bojne ladje in letala podpirajo operacije čet na kopnem z bombardiranjem japonskih pozicij na južnem koncu Okinawe. Bombe in šrapneli so porušili več japonskih vojaških objektov in naprav.

Manila, Filipini, 3. maja.—General Douglas MacArthur je potrdil naznanilo ,da so avstralske in holandske čete invadirale otok Borneo. Ljute bitke so v teku z Japonci. Ta holandski otok leži 800 milj južno od Manile in 900 milj od Saigana, japonske mornarične baze in trdnjave v francoski Indokini.

Kalkuta, Indija, 3. maja.—Britske čete se vale proti Rangoonu, glavnemu mestu Burme. Japonska posadka okrgo 30,000 mož v Rangoonu je deloma obkrožena. Znamenja kažejo, da se ne bo izmotala iz pasti.

HITLER IZVRŠIL SAMOMOR PRED PADCEM BERLINA!

Sovjetski krogi citirajo izjavo nacijskega uradnika

DOENITZ NAZNANIL ČISTKO

London, 3. maja. — Sovjetski uradni buletin je citiral izjavo visokega nacijskega uradnika, da so Hitler, minister nacijske propagande Goebbels in general Krebs, šef nemškega generalnega štaba, izvršili samomor pred padcem Berlina. Izjavo je podal Hans Fritsche, podnačelnik nacijske propagande in tiska, katerega so Rusi ujeli.

(Zavezniki in Nemci so uverjeni, da je Hitler mrtev, toda mnenja, kako je umrl, so različna. Rusi trdijo, da je izvršil samomor, Nemci pa naglašajo, da je padel v bitki z Rusi v Berlinu. Predsednik Truman je izjavil v Washingtonu, da je dobil poročilo iz zanesljivega vira, da je Hitler mrtev, toda to ne omenja načina smrti. Feldmaršal Karl Rudolf Gerd von Rundstedt, bivši poveljnik nemških sil na zapadni fronti, katerega so ameriške čete ujele v bolnišnici v Bad Toelzu, 25 milj južno od Monakova, je dejal, da je admiral Karl Doenitz prevzel oblast v Nemčiji pred naznanilom o Hitlerjevi smrti.)

Fritschejeva izjava dokazuje, da je Goebbels držal dano besedo. V svojem zadnjem govoru je dejal, da bo rajši izvršil samomor nego živel pod terorjem ruskih boljševikov.

Gotovo je, da bodo Rusi preiskali vse kote v Berlinu, da najdejo trupla Hitlerja, Goebbelsa in Krebsa. Zavezniki so že naznanili, da bodo zahtevali izročitev Hitlerjevega trupla kot dokaz, da je v resnici mrtev.

Admiral Doenitz, ki je bil imenovan za naslednika Hitlerja pred smrtjo diktatorja, je znaznanil čistko v Nemčiji. Prva žrtev te je bil zunanji minister Joachim von Ribbentrop. Njegovo pozicijo je dobil grof Lutz Schmerin Krosigh. On je bil finančni minister v Hitlerjevem kabinetu in igral je važno vlogo v nemških vojnih pripravah.

Razmah radikalizma v Italiji

Komunisti in socialisti v uradih

Chiasso, Švica, 3. maja.—Komunistični val je zajel severno Italijo. V mestu Comu je odbor za narodno osvoboditev imenoval za župana R. Nullija, člana stranke akcije, za policijskega prefekta pa liberalca Enrica Rosasca, ki pa nista mogla prevzeti uradov. Oba sta v rokah komunista Manija.

Liberalec Lombardi, ki je bil imenovan za župana v Milanu, je moral odstopiti. Nasledil ga je socialist.

Novi župan v Turinu je komunist Roveda. On je pobegnil iz ječe v Veroni pred nekaj meseci in se vrnil v Turin zadnji teden.

Trdi se, da so italijanski partizani umorili Mussolinija, njegovo priležnico in več bivših uradnikov fašistične stranke, ker niso hoteli, da bi prišel v roke zavezniških čet. Če bi ga bili ujeli Američani ali Angleži, bi se proces zavlekel in Mussolini se bi morda izognil smrtni kazni.

Truman naznanil znižanje vojnega proračuna

Washington, D. C., 3. maja.—Predsednik Truman je naznanil znižanje vojnega proračuna za sedem milijard dolarjev. On je tudi namignil, da bodo davki na dohodke delavcev znižani.

Demonstracije proti Petainu v Franciji

Pariz, 3. maja.—V tem in drugih francoskih mestih se vrše demonstracije proti maršalu Petainu, ki se je nedavno vrnil iz Nemčije preko Švice v Francijo. Demonstracije je organiziral odbor narodnega odpora s sodelovanjem delavskih unij. Petain se nahaja v zaporu, kjer čaka na obravnavo. On je obtožen izdajstva, ker je kooperiral z nacijo v času nemške okupacije Francije.

Osvobojeni ruski ujetniki na poti domov

London, 3. maja.—Več tisoč ruskih vojnih ujetnikov, katere so ameriške in britske čete osvobodile iz nemških taborišč, se vrača domov. Naznanilo, da so ujetniki na poti v Rusijo, je sledilo pritožbi sovjetskih avtoritet, da jih zavezniki zadržujejo v svojih taboriščih.

Velesile za revizijo formule

Sporazum glede Avstrije se obeta

San Francisco, Cal., 3. maja.—Na konferenci Združenih narodov je razprava glede modifikacije volilnega pravila, ki daje veliko oblast latinskim republikam, in revizije formule za preprečenje vojn v bodočnosti, ki je bila osvojena na konferenci v Dumbarton Oaksu. Delegacije štirih velesil—Amerike, Rusije, Velike Britanije in Kitajske—so se izrekle za revizijo te formule.

Konferenca je imenovala štiri komsiije, ki bodo šle na delo. Pokazalo se je že, da bo nastala opozicija proti reviziji formule. Načelniki več delegacij so v svojih govorih naglašali potrebo ustanovitve mednarodne organizacije za vzdrževanje in zaščito miru v povojni dobi, čeprav so se pojavile nove komplikacije.

Vodilne velesile se ne morejo sporazumeti o ustroju mednarodne organizacije, ker se interesi križajo. Senator Vandenberg, član ameriške delegacije, se je izrekel za ustanovitev mednarodnega razsodišča, ki naj bi imelo oblast v razsojanju sporov, ki se pojavijo. On ima oporo pri britski delegaciji.

Upanje je, da bo prišlo do sporazuma glede nove avstrijske vlade, ki je bila ustanovljena na Dunaju z blagoslovom Rusije. Predsednik te je socialist Renner. V Washingtonu in Londonu so se jezili na Rusijo, ker se ni posvetovala z Ameriko in Veliko Britanijo o formiranju avstrijske vlade.

Sovjetski zunanji komisar Molotov je naslovil poslanico Stalinu s priporočilom, naj dovoli ameriški in britski misiji obisk Dunaja. Gotovo je, da bo Stalin upošteval priporočilo. Pričakuje se, da bo kontroverza, ki je nastala zaradi avstrijske vlade, izravnana.

Laval interniran v Španiji

Izročen bo Združenim narodom

Madrid, Španija, 3. maja.—Pierre Laval, predsednik bivše lutkarske francoske vlade v Vichyju, je bil interniran, ko je stopil na špansko ozemlje. Laval je priletel v Španijo s svojo ženo in štirimi francoskimi kvizlingi.

Španske avtoritete so vse internirale, ko so ignorirali ukaz, naj takoj zapuste Španijo. Vsi so bili odvedeni v trdnjavsko jetnišnico v Monjuichu.

Španski zunanji podminister je povedal časnikarjem, da bodo Laval, njegova žena in kvizlingi izročeni Združenim narodom. Jetnišnica, v kateri bodo čakali odločitve, se nahaja v bližini Barcelone.

Vlada bo zasegla premogovnike

Washington, D. C., 3. maja.—Vojni delavski odbor je naznanil, da bo William H. Davis, direktor urada ekonomske stabilizacije, posegel v stavko rudarjev na polju trdega premoga. Vlada bo najbrže zasegla premogovnike, če ne bo konflikt med rudarsko unijo UMWA in operatorji izravnan. V stavki, ki se je pričela v pondeljek, je zavojevanih okrog 72,000 rudarjev.

Domače vesti

Padel na Filipinih

Sheboygan, Wis. — Družina Frank Saje je bila obveščena, da je 23. marca padel na otoku Luzonu njen sin Jimmy. Pri vojakih je bil od aprila 1941 in na Pacifiku od maja 1942. Decembra 1942 je bil ranjen v Novi Gvineji, nakar je bil poslan v Avstralijo, po ozdravljenju pa zopet na fronto. Bil je član društva 344 SNPJ iz otroških let, pozneje je prestopil k angleško poslujočemu društvu, katerega pa je pustil pred odhodom k vojakom.

Nov grob v Penni

W. Aliquippa, Pa.—Dne 28. apr. je umrla Johanna Kamnikar, doma iz Dobrunj pri Ljubljani. Zapušča moža, pet sinov (dva v vojni na Pacifiku) in hčer.

Pogrešan v Nemčiji

Benld, Ill.—Mary Denute iz Wilsonvilla je bila obveščena, da je od 1. apr. pogrešan v Nemčiji njen sin S/Sgt. Joseph Nemanich, star 28 let in rojen v Elyju, Minn. V armadi je od leta 1941. Tudi njegov brat Johnny je nekje v Nemčiji in sta se večkrat videla. Joevova žena živi v Laoni, Wis., toda se zdaj nahaja na obisku pri njegovi materi v Wilsonvillu.

Padel v Nemčiji

Bridgeville, Pa.—Jennie Japel je prejela vest, da je bil 5. apr. ubit v Nemčiji njen edini sin Jakob, star 19 let. Pri vojakih je bil od lanskega septembra in preko morja od januarja. On je prvi član društva 295 SNPJ, ki je dal svoje mlado življenje v tej vojni. Poleg matere zapušča mlado sestrico.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Srčni hibi je podlegel John Prebil, star 67 let in doma iz vasi Hudi vrh pri Blokah, odkoder je prišel v Cleveland pred 41 leti. Bil je član SDZ. Zapušča ženo, tri sinove (dva v armadi), tri hčere, dva vnuka in več drugih sorodnikov. —Na japonskem otoku Iwu je bil 14. marca ranjen Cpl. Milan Grahovac, star 21 let, pri vojakih od februarja 1941 in preko morja od lanskega oktobra. Njegov brat Nick se nahaja na zapadni fronti, njegova sestra Mary pa je pri WACS v Angliji.—V Nemčiji je bil ranjen 4. apr. Pfc. Anthony R. Jurcec, star 22 let, pri vojakih od aprila 1943 in preko morja od lanskega oktobra.—V Nemčiji je bil 18. marca ranjen Cpl. Rudolph Peskar, ki se zdravi v bolnišnici v Angliji. Prvič je bil ranjen lanskega julija v Franciji. Preko morja se nahaja od lanskega januarja.

Vatikan proslavil Prvi maj

Rim, 3. maja.—Vatikan je prvič v svoji zgodovini proslavljal Prvi maj, praznik mednarodnega delavstva. Vršila se je slovesna maša v katedrali Sv. Petra, katere so se udeležili rimski governer in vatikanski delavci. Proslave so se vršile na glavnem mestnem trgu, katerih se je udeležilo čez 100,000 delavcev.

Hannegan imenovan za poštnega tajnika

Washington, D. C., 3. maja.—Predsednik Truman je imenoval Roberta E. Hannegana, načelnika osrednjega odbora demokratske stranke, za poštnega tajnika. On bo nasledil Franka C. Walkerja, ki bo resigniral 30. junija.

AMERIKA NE PRIZNAVA AVSTRIJSKE VLADE

Britski uradni krogi se jeze na Rusijo

FRANCOSKA MISIJA NA DUNAJU

Washington, D. C., 3. maja.—Amerika ne priznava avstrijske začasne vlade, ki je bila ustanovljena na Dunaju. Predsednik te vlade je dr. Karl Renner, socialni demokrat.

Joseph C. Grew, pomožni državni tajnik, je dejal, da so v teku razgovori o avstrijski vladi s sovjetsko Rusijo, katere čete so okupirale Dunaj. Dr. Renner je formiral začasno vlado, ki je koalicija treh strank—socialno demokratske, krščansko socialne in komunistične.

Grew je izjavil, da je sovjetska vlada informirala državni department 27. aprila, da bo dr. Renner formiral začasno avstrijsko vlado in da Moskva ne bo ovirala ustanovitve.

London, 3. maja. — Britski uradni krogi se jeze in so razočarani, ker se sovjetska Rusija ni posvetovala z zavezniki glede ustanovitve začasne avstrijske vlade.

Besednik zunanjega urada je dejal, da vprašanje priznanja avstrijske vlade še ni prišlo v ospredje. Neki drugi uradnik je izjavil, "da Rennerjev kabinet ne izgleda slabo—na papirju."

Pariz, 3. maja.—Uradno poročilo pravi, da je francoska misija dospela na Dunaj, ko je bila ustanovljena začasna avstrijska vlada. To je uvod v restavriranje avstrijske republike.

V Pariz prihajajo poročila, da je Amerika proti odcepitvi Celovca od Avstrije in Trsta od Italije, da bi obe mesti dobila Jugoslavija. Zavzela je baje stališče, da je Celovec avstrijsko mesto, Trst pa naj bi postal mednarodna luka in kot tak naj bi bil na razpolago Avstriji. Gotovo je, da ima Jugoslavija podporo Rusije, kar se tiče Trsta. Moskva ve, da bi Vatikan rad formiral blok katoliških držav v centralni Evropi.

Zbližanje med Ogrsko in Jugoslavijo

Ustanovitev odnošajev s poljsko vlado

Washington, D. C., 3. maja.—Radio Belgrad je naznanil ustanovitev ogrsko-jugoslovanske zveze v Debrecinu. Ta bo delala za zbližanje in utrditev prijateljskih odnošajev med državama.

Časniška agentura Tanjug poroča o ustanovitvi diplomatičnih odnošajev med Jugoslavijo in Poljsko. Maršal Tito in zunanji minister Šubašič sta poslala telegram poljski vladi v Varšavi, katere predsednik je Osubka-Morawski, da bo jugoslovanska vlada kmalu imenovala poslanika za Varšavo.

"Vlada federativne in demokratične Jugoslavije se je odločila za ustanovitev odnošajev s poljsko vlado v Varšavi," pravi telegram.

Osubka-Morawski je v odgovoru pozdravil odločitev jugoslovanske vlade, obenem pa je naznanil, da bo tudi njegova vlada imenovala poslanika, da prevzame posle v Belgradu.

Grčija je tudi imenovala poslanika za Jugoslavijo. Ta je B. Triandaphyliedes.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto. $3.00 za pol leta. $1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., $7.50 za celo leto. $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year. Chicago and Cook County $7.50 per year. foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik z listom:

PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

MOJI POMISLEKI

Cleveland, Ohio. — Kadar imam kaj prostega časa, kaj rad pregledujem razne časopise in čitam dopise rojakov in rojakinj, ki izražajo svoja mnenja; tako želim tudi jaz enkrat izraziti svoje mišljenje.

Čital sem na primer dopis društvenika, ki piše, da so na neki priredbi društva SNPJ plesali trije ruski plesalci, katerim je navzoče ljudstvo ploskalo. Dalje piše, da so šli tudi trije od omenjenega društva v Rusijo, da bi tam Ruse nekaj poučevali, a se jim ni obneslo. Ker ne pove pod kakšnimi pogoji so omenjeni trije šli v Rusijo, niti vzroka njih povratka, je težko reči, če se jim je potovanje tja obneslo ali ne. Ako so spregledali, da ni ruski način življenja dober za delavca, naj bi oni, ki so bili tam in videli razmere na lastne oči, povedali, da bi širša javnost vedela kaj več o notranjih razmerah velike slovanske dežele, na katero danes svet gleda z največjim občudovanjem.

Tudi jaz sem bil med tistimi "srečneži," ki so se v prvi svetovni vojni borili za čast Franca Jožefa, in radi cesar sem po nelastni volji prišel med Ruse. Toda, čeprav smo bili v vojni, in sem bil tako rekoč sovražnik Rusov, nismo bili Slovenci, kolikor sem mogel utemeljiti, posebno zapostavljeni od Rusov. V gotovih primerih smo imeli večjo zaslombo kot pa domači vojaki, to pa zato, ker smo bili Slovenci zmožni pisanja in čitanja, Rusov pa je bilo veliko, ki so bili nepismeni. (Vzrok temu je menda bila izobrazba, katere so bili v tako veliki meri deležni pod carizmom.)

Vse kaj drugega pa so imeli povedati oni, ki so bili ujeti v Italiji, ki se jo od nekdaj šteje za tako krščansko deželo. Zgodbam o nečloveškem in nekrščanskem postopanju z ubogimi ujetniki, bi človek komaj mogel poslušati in verjeti, da ni videl na lastne oči posledice "nežne" oskrbe, ki so jo bili reveži deležni.

Ko bi nekateri naši kaplančki ki so jo pripihali v zadnjemu trenotku na varno v Ameriko, na lastni koži občutili le trohico trpljenja, ki so ga ti ujetniki prestali in katerega so, po raznih vesteh iz domovine, deležni danes tam tudi starčki, ženice dekleta in fantje, potem sem prav siguren, da se ne bi na vse pretege repenčili po časopisju s potvarjanjem resnice o položaju v domovini. Saj je vendar že na kupe izjav od raznih oseb iz vseh stanov in vseh krajev Jugoslavije dospelo v Ameriko, ki z lastnoročnimi podpisi, dokazujejo svojo avtentičnost.

Ta uboga para, ki je bila prepuščena sami sebi, da se bori kakor ve in zna, ker ni bila toliko srečna, da bi, kot visoka gospoda, pobrala svoja šila in kopita in jo popihala v dobrodošli objem velikodušne Amerike ali Anglije, si je v dolgih štirih letih neprestanega in skoro nadčloveškega odpora, priborila vsaj del svobode. Solnce ji je začelo sijati, pa hoče, da bodo tudi drugi narodi vedeli česa je uboga in osamljena jugoslovanska para zmožna. Ona hoče, da se bo po svetu zvedelo, da je velika večina za svobodo izpod tujega jarma, ter da je le majhna peščica še vedno na uslugo sovražnikovemu povelju.

Čudno, da ni na dan kakšnih resničnih izjav posameznih prebivalcev, ki bi se potegovali za one, katerih nečedno početje s tako ihto opravičujeta dva zvesta poročevalca v clevelandskemu časopisju, ki bi napravila največjo dobroto vernemu ljudstvu, ko bi se držala svojega poklica in bila iz dna srca in duše hvaležna, da se ju je Bog usmilil, da danes sedita na udobnih stolčkih in imata sita trebuha, mesto da bi se skrivala po jugoslovanskih gozdovih in grizla plevel, da bi se utešila glad, ki gloda prazne želodce njih ovčič, ki sta jih proti pravilom njih poklica zapustila, da sta sama sebe rešila.

Da preidem zopet k pogovoru o Rusih. Zakaj pa je peščica reakcijonarjev tako proti Rusiji? Mar ne zato, ker so Slovani, ker ne marajo biti sužnji nemškemu nacizmu in italijanskemu fašizmu? O, dobro je znano, ako bi Rusi podpirali one jugoslovanske skupine, ki so se udinjale sovražnikom vsega sveta, da ne bi bilo v očeh teh reakcijonarjev večjih ljudi kot so Rusi, ker pa so že od nekdaj na strani preprostega ljudstva, pa so seveda ničvredni. Pa kaj zato, pravila so taka, da večina vedno vleče in tako vlečejo Rusi svetovno pozornost nase in bojujoča jugoslovanska para bo tudi potegnila pravico na svojo stran in odkazala zasluženo nagrado izdajicam, pa naj si bo, da imajo tak ali tak ovratnik ali pa nobenega.

Prav nič čudno se mi ne vidi, da je klika javnih junakov, ki se prav dobro razumejo na beg za ohranitev svoje kože, pa magari če vse druge vrag vzame, proti mistru Louisu Adamiču. Mr. Adamič jim je trn v peto, kajti s svojim razumnim nastopom in svojim vplivom v višjih vladnih krogih, jim je preprečil že marsikatero nakano. Dočim mr. Adamič izroči podatke enostavno brez vsakršnega hinavstva ali potvarjanja, pa tem brancem ni dosti do točnosti in pravilnosti o predloženi zadevi, glavno je, da je njih namen dosežem. No, srečni smo, da imamo v naši sredi take ljudi kot je mr. Adamič in še nekaj drugih, ki so ves čas od začetka zvesti načelom pravičnega delovanja za blagor preprostega ljudstva, ki je bilo v uri nevihte zapuščeno samo.

Pa še drugič kaj več.

Louis Pirc.

POROČILO ZASTOPNIKA

Herminie, Pa. — To poročilo se nanaša o potovanju v Detroit in na osem dnevno agitacijo v tem mestu. Iz Pittsburgha sem se odpeljal ob 11:15 zvečer. Postelje ni bilo mogoče dobiti, dobil pa sem čez čas sedež v vozu, v katerem je bilo polno vojakov in precej punčar. Šumeli so vso noč in tudi poljubljanja ni majkalo. Seveda, zavidal jim nisem, kajti nekateri so se vračali na fronte in ljubice so jih morda zadnjič poljubljale. Ne, nisem jim bil nevoščljiv, kajti moji medeni tedni so minili. Toda spati nisem mogel, zato sem se kratkočasil s čitanjem, kajti knjig imam vselej zadosti na potovanju. Dospevši v Detroit ob pol osmih zjutraj, sem se takoj odpeljal s poulično k mojemu bratu, da poizvem, ali bom imel kaj kooperacije pri moji agitaciji po Detroitu.

V Detroitu so Slovenci zelo raztrešeni na vseh koncih mesta, katero šteje čez dva milijona prebivalcev, zato je razumljivo, da bi me vzelo nekaj mesecev, če bi hotel vse obiskati s poulično ali z busi.

Detroit je staro mesto, menda okrog 300 let. Zadnje čase pa so pričeli belokožce izpodrivati zamorci. V času te vojne se jih je naselilo pol milijona ali morda celo več zamorcev iz južnih držav, kateri so slabo izobraženi in niso vajeni čistoče. Kamor koli se naselijo, pade vrednost zemljič in hiš in se jih ne more prodati niti za polovično ceno. Seveda, vsi zamorci niso nesnažni. Oni, ki so bili rojeni v Detroitu so snažni in se lepo obnašajo. Neki slovenski trgovec mi je pravil, da mu bolj pošteno plačujejo kot nekateri belci. Torej tukaj je zopet dokaz, da je izobrazba potrebna in da se je treba izogibati rasnega sovraštva. Seveda, 600,000 zamorcev v dva milijonskem mestu je malo preveč. Moje mnenje je, da ne bi smelo biti več kot 10% zamorcev med belci. Toda to je pač povzročila vojna, ker industrija potrebuje delavce; mnogi pa se boje, da bo prišlo po vojni zopet do hujskanja, zlasti v primeru, da bi hoteli zamorci delati za manjše plače kot belci.

Sedaj pa naj nekoliko opišem o mojem delu in agitaciji. Prvi dan me je spremljala poznana društvenica in dopisovalka Katarina Krainz. Našel sem jo doma, prav tako njeno hčer in zaročenca, dočim je bil mr. Krainz na delu. Kathrine me je z avtomobilom odpeljala za naročniki. Ker pa je pred kratkim bil ubit njej ljubi sin, je bila ves čas žalostna. Najprvo sva obiskala bolnika Junka in njegovo ženo. Pri njih sem izvedel, da so na klubovi seji razpravljali o mojem prihodu in zaključili, da bodo kooperirali z menoj pri agitaciji za Proletarca. Junko je ponovil Proletarca, dasiravno naročnina še ni potekla. Leo je izrazil svoje veselje nad mojim prihodom in me vzpodbujal naj vztrajam na mojem delu, katero je tudi on navdušeno vršil predno ga je bolezen priklenila na postelj. Njegov revmatizem je zelo hud, podnevi leži na divanu, ponoči pa na postelji. Človek se zaveda svojega zdravlja šele ob pogledu na takega trpečega bolnika.

Leo Junko je res hudo bolan. Morda bi svoj revmatizem vsaj malo odpravil, ako bi imel denar in bi se zdravil v toplicah, toda preprosti delavci kot smo mi si ne moremo privoščiti takega zdravljenja. Mogoče bodo v tem oziru naši potomci na boljšem.

Od Junka sem se poslovil in vrnil na Krainzov dom in se malo vlegel k počitku, kajti bil sem tako zaspan, da nisem mogel nadaljevati z agitacijo. Po večerji sva šla s Katherino zopet na agitacijo, toda ni bilo dosti uspeha, ker nekatere nismo našli doma, nekateri pa so že ponovili naročnino. Doma smo našli rojakinjo Nagel, katera je takoj ponovila Proletarca. Ona ima tri sinove pri vojakih. Sin Joe je poročnik in pilotira letalo, Daniel je podčasnik v mornarici, mlajši pa je pri trgovski mornarici. Eden sinov se je prav nahajal na počitnicah, katerega sem srečal. Je zelo zal mladenič. Drugi, Daniel, se je nahajal na ladji, (če se ne motim, ji je bilo ime Wyoming), ki je bila l. 1944 potopljena. On si je srečno rešil življenje. Tako se slovenski mladeniči bojujejo in žrtvujejo za boljši svet.

Kakor je bilo že poročano, J. Krainz je imel čin kapetana, ko je padel. Moje globoke simpatije Krainzovi družini. Eden sinov pa se nahaja v Franciji.

Drugi dan sem poiskal nekaj mojih starih znancev, ki žive v okolici Slovenskega narodnega doma. S. Urbas, ki je tajnik kluba, me je izročil M. Mentonu tisti večer. Ker je bilo že pozno, sva obiskala samo nekaj družin, katerim sem prodal tri knjige "Guns for Tito" in prav toliko drugih naprednih brošur. Tisti večer sem ostal pri dobro znanem rojaku Kuhovskemu, ki je bil svoje čase zelo aktiven v dramatiki. Njegova žena je doma iz vasi Srpenice, dve uri hoda od moje rojstne vasi. V tej vasi sem bil zadnjič l. 1902. O vsem smo se pogovarjali pozno v noč.

V soboto pa sem se napotil v tisti del mesta, kjer živi Tone Anžiček. Povedali so mi, da me bo Tone vozil okrog dva dni, ker je star naseljenec in dobro pozna mesto. Imela sva uspeh. V dveh dneh sva iztržila za $35. Pri tem je tudi pomagal J. Plahtar. Prvi dan sva se ustavila pri Petru Benediktu. On je kupil za $5 "možganskih medecin." Daroval je tudi nekaj denarja, kar pa bom objavil pozneje. Anižiček me je zapeljal v spremstvu svoje žene na dom hčere in zeta, katera stanujeta v najlepšem delu mesta. Tam stoje lepi domovi na pol akru zemljišča.

V nedeljo zjutraj pa se je vršila seja društva št. 121 SNPJ, na katero so tudi mene povabili. Predsednik Joe Mihelich je pozval članstvo, naj vstane v znak sožalja za pokojnim predsednikom Rooseveltom, kar so člani radi storili. Brat Jurca mi je pomignil, naj prisedem k njemu. Na koncu seje mi je dal predsednik besedo in pojasnil članstvu mojo misijo, kar so vzeli na znanje in dobil sem takoj nekaj naročnin na Prosveto in Proletarca.

Zaključujem, prihodnjič pa bom nadaljeval z opisom mojega obiska v Detroitu.

Anton Zornik.

S POTA

Dne 4. aprila je minulo 52 let, odkar sem zapustil svojo rojstno Planino, ki leži med Ljubljano in Trstom. Kdo ve, kaj se danes godi v tamkajšnjih krajih. Vemo le, da kar niso Lahi uničili in pokradli, so pa Tevtonci, nemčurji in domači izdajalci.

Upati je, da bodo po tej vojni ljudstva prišla do spoznanja in da se bo tudi Slovenija združila z Rusijo. To sem že poudarjal od začetka vojne naprej, kajti druge rešitve ni!

V Prosveti sem pred dnevi čital, da je neki fanatični škof dejal, da je Rusija kriva, da je Roosevelt umrl. Ko sem čital dotično vest, mi je priklicala v spomin moja potovanja v času 40 let. Nihče mi ne more očitati, da sem kdaj ali kje spreminjal svoje prepričanje za osebno korist. Vseeno pa so me grdi verski fanatiki napadali in prav tako ateisti. Neki verski fanatik me je grdo obrekoval in vsled tega so me nekateri pehali in bičali. Vzlic temu pa sem vse prenesel. Ko pišem te vrstice, ogledujem prav z velikim zadovoljstvom svojo zgodovinsko zbirko in se ne zmenim, če kdo čez mene govori ali dela.

Ko že o tem pišem, naj omenim moje potovanje v l. 1902 in 1908. Bil sem v Evropi več mesecev in potoval po raznih krajih in državah. Posebno se spominjam krajev, Avstrije in Nemčije, kjer se sedaj zaključujejo boji. L. 1908 pa sem bil z neko skupino na Češkem in Moravskem. V Pragi sem opazoval nekega slovenskega duhovnika. Obstal je pred veliko Husovo sliko, ki je kazala, kako sta dva njegova kolega slačila Husa, predno so ga pahnili na gorečo grmado. Druga slika pa je kazala Husa v zadnjih vzdihljajih in poleg grmade je stala neka nemška ženica in vrgla butarico na grmado.

Škofa, ki zvrača na Rusijo, češ, da je ona kriva Rooseveltove smrti, bi moralo biti sram in prav tako vse clevelandske fanatike, ki še vedno plozajo Hitlerjev in Mussolinijev rog.

Ko sem čital o omenjenem škofu, sem se spomnil tudi na one čase, ko je pričel izhajati Glas naroda. Neki slovenski duhovnik, če se ne motim mu je bilo ime Hladnik, doma nekje iz Michigana, je kupil pri Sakserju vozni listek za potovanje v staro domovino. Dotični parnik, s katerim je potoval, pa se je potopil in verski fanatiki so zakričali, da se je duhovnik zato utopil, ker je kupil vozni listek pri Sakserju.

Ni daleč čas, ko bodo prejeli plačilo vsi ti fanatiki in sovražniki Slovanov, prav tako kot stiska prejela Hitler in Mussolini. Ugotoviti pa moram, da imamo med seboj poleg zgagarjev tudi dobre ljudi, kateri se nesebično trudijo in delujejo za Slovenijo in slovenski narod, kateri je do loma uničen. Tudi nekateri tamkajšnji duhovniki se trudijo in zvesto stoje na strani svojega naroda, čeprav ne v tolikem številu, kot bi morali.

Razvijajoči se dogodki kažejo, da pride po vojni do združenja slovanskih narodov. Bismark je priporočal cesarju Wilhelmu, naj se združi s Slovani (Rusijo), on pa se je izrazil, da se nemški narod ne bo nikoli združil s ušivimi Slovani.

Pokojni kajzer je dobil brco, sedaj pa Hitler, Slovan pa prihaja na dan.

Matija Pogorelc.

PROSIM, NAPRAVITE OBRAČUN

Chicago, Ill.—Sedaj, ko se je priredba 29. aprila v korist stare domovine uspešno zavrhila, prosim vse društvene tajnike in posameznike, da napravijo obračun za vstopnice in oglase v najkrajšem času, ker drugače mi je nemogoče zaključiti račune. Ljudje so pa radovedni in bi radi vedeli, koliko bo preostanka. Torej ne zadržujte objave računov! Poravnajte še danes! Pošljite na sledeči naslov:

Louis Zorko, tajnik,
2657 S. Lawndale Ave.,
Chicago 23, Ill.

IŠČE TETO

Prosveto poznam še iz časov pred vojno in zato se obračam na list s sledečo prošnjo:

V Ameriki imam teto Rozo Stamol, doma iz Prekorja pri Celju. Do l. 1941 je živela v Toledu, O., toda ne vem ali je vedno živi v tem mestu. Ako veste za naslov moje tete, sporočite ji, da so njeni trije bratje Franc, Anton, Ivan in sestra Mica živi in zdravi.

Moj naslov je: S.Lt. Tugomer Prekorsek, 110 M.V. RAF, CMF.

Tugomer Prekorsek.

Hitlerjev finale

Adolfa Hitlerja, največjega sadista in kriminalca vseh časov, ni več. Vsaj tako je 1. maja sporočil v svet nemški radio iz Hamburga. S tem so bile oficielno potrjene vesti, ki so se širile v svetu že nekaj dni prej. Nacijski radio je dejal, da je Hitler "junaško padel" v Berlinu pri obrambi mesta. Slednje je najbrže stoprocentna, toda dobro zamišljena laž, ki ima iz tega kriminalca napraviti v očeh sedanjih in bodočih nacijev velikega legendarnega junaka.

Da je Hitler mrtev, verjamemo. Mogoče je mrtev že več tednov. O njem so se že precej časa širile različne vesti—da je znorel—da je od lanskega ponesrečenega atentata nanj mrtvouden na enem licu—da si je v svojem alpskem letovišču v Berchtesgadenu ustanovil harem, v katerega si je dal nagnati celo krdelo mladih pedigriranih "Nordijk" in jih oplodil, da pusti za sabo ne samo enega, marveč cel regiment Hitlerčkov . . . Takih in podobnih "vesti" je bilo zadnje tedne na kupe.

Domneva se tudi vzdržuje, da je Hitler odnesel pete v Španijo ali Argentino. Seveda preoblečen in z drugačnim obrazom, katerega si je baje dal predelati po zdravnikih. To ni nemogoče, toda ni verjetno. Ves mentalni in duševni ustroj Hitlerja govori proti temu in za to, da si je sam končal življenje, ako ga ni Himmler spravil s poti.

Naša domneva je, da je on mrtev že par tednov ali še dalj—odkar je Himmler pričel nastopati kot glavni "firar." In to je že nekaj tednov. Še ni dolgo, ko je Himmler izjavil, da je Hitler na smrtni postelji radi možganskega krvotoka in da ne more živeti niti dva dni. Nacijska vest iz Hamburga, da je padel zadnji torek v Berlinu, se nam vidi gola fikcija.

Iz Londona in Moskve poročajo, da bodo zavezniki zahtevali dokaz o Hitlerjevi smrti—njegovo truplo. Ampak je vprašanje, ako ga Himmlerjeva banda ni sežgala kot stotisoče, ako ne par milijonov nacijskih žrtev. Lahko si vsaj mislimo, da bo Himmler skušal oropati zaveznike za—"corpus delicti." Če se to zgodi, ne bo mogoče nikdar ugotoviti, kaj se je zgodilo s Hitlerjem. To bi bilo tudi v skladu z nacijskimi načrti za podtalno gibanje in za nekakšno kanonizacijo Hitlerja, da bi jim lahko tudi mrtev služil za propagando.

Pri tem rečemo to, da je škoda za Nemčijo in ves svet, ker se s Hitlerjem ni tako zgodilo kot z Mussolinijem. Če bi ga bili Nemci sami ubili, če bi ga bile nemške mase opljuvale in osuvale in obesile za pete na kakšnem javnem trgu kot so Mussolinija, bi ne bilo nobene nevarnosti za vstajenje kakšnega Hitlerjevega mita. V takem primeru bi ne bilo nobene bojazni, da po smrti postane kak legendarni junak, s katerim bi fanatični nemški nacionalisti zastrupljali otroke in jih pripravljali na—"Der Tag" . . .

Vstajenje rdečega Dunaja!

Med dobrimi novicami zadnjih dni je bila tudi vest, da je 75-letni dr. Karl Renner organiziral novo avstrijsko delavsko vlado. Za vsakega, ki je poznal "rdeči Dunaj" in občudoval junaške boje dunajskih in drugih avstrijskih delavcev, ki so meseca marca 1934 hrabro branili in umirali za obrambo svoje prestolnice, svojih domov in predvsem svoje SVOBODE, je bila ta vest veliko zadoščenje.

Druga zgodovinska značilnost je, da je dr. Renner, starosta bojevite avstrijske socialne demokracije, sestavil novo delavsko vlado isti dan kot je infamni Mussolini napravil na tako sramoten način svoj konec. Bil je Mussolini, ki je zadavil avstrijsko republiko in rdeči Dunaj. Pritlikavi Dollfuss in njegov naslednik Schuschnigg sta bila le njegovo orodje in oproda Vatikana, ki je tudi na vsej črti sodeloval z Mussolinijem pri masakriranju avstrijskega socialističnega delavstva.

Omenjena vest je povedala le toliko, da je Karl Renner sestavil novo vlado iz zastopnikov socialistične in komunistične stranke in iz krščanskih socialistov. Ampak v tej kratki vesti je povedano veliko—vsaj za one, ki so poznali avstrijsko republiko pred njeno zadavitvijo po domačih klerofašistih. In ta vest je povedala predvsem to, da rdeči Dunaj zopet vstaja.

Kolikor nam je znano, je dr. Renner še edini izmed male skupine velikih voditeljev avstrijske socialne demokracije, ki so kljub vsem težavam po razsulu avstro-ogrske monarhije zgradili najbolj vzorno in humanitarno občinsko upravo na Dunaju. Po zadavitvi avstrijskega delavstva in po padcu rdečega Dunaja je bil dr. Renner vržen v zapor s tisoči in tisoči drugimi socialisti. Od tedaj do zadnjih dni nismo več slišali o njem. Otonu Bauerju, glavnemu voditelju avstrijske socialne demokracije, in Juliusu Deutschu, ki je vodil obrambne boje, se je posrečil beg na Češko in od tam v tujino. Bauer je leta 1937 umrl duševno ubit v Franciji, Deutsch pa se je boril v Španiji na strani lojalistov.

Vsi ti voditelji so avstrijskemu in sploh vsemu svetovnemu delavstvu zapustili bogato dediščino—dediščino delavske zavednosti in bojevitosti, poštenosti in spoštovanje visokih etičnih principov. Radi teh lastnosti se v mali Avstriji tudi ni moglo razviti komunistično gibanje, čeprav je bila dežela med najbolj revnimi in najbolj prizadetimi od prve svetovne vojne.

In v Avstriji se ni moglo razviti komunistično gibanje vsled tega, ker je bila socialistična stranka toliko bojevita, da je imela vse avstrijsko zavedno delavstvo na svoji strani in kominterna je pri njih naletela na gluha ušesa. Ker kominterna ni mogla razrukati in oslabiti rdečega Dunaja, sta se proti njemu zarotila Mussolini in Vatikan in ga uničila v krvi. Toda le začasno, kajti rdeči Dunaj zopet vstaja iz svojih razvalin. Mali Avstriji je zagotovljena—"neodvisnost," ampak je vprašanje, če bo mogla živeti v svojih ozkih mejah.

Ena izmed 121 umetniških slik, ki so na razstavi v Umetniškem muzeju v Chicagu, katero sponsorira Encyclopedia Britanica. Slika je delo Dala Nicholsa in posebna razstava traja od 12. aprila do 13. maja.

Nacijska brutalnost je vidna tudi na tej sliki, ki kaže izstradane ameriške vojne ujetnike, katere je rešila prva armada.

Slovenska partizanska pesem

Zbral in uredil Milo Klopčič

Vida Brest:

Očetu v spomin

Oče, še veš tedaj?
V gozdu za hišo smo steljo grabili,
rdečih, razžarjenih lic,
listje šumeče na kup smo valili,
s smehom motili smo pevanje ptic.
Maj je cvetel vsepovsod.

Ti si pa stal tam in gledal čez nas,
molčal si, v silno daljavo strmel,
kot bi te sonca svit vsega prevzel,
ko je nenadoma šinil čez nas . . .

Tak si, ves tak, ko te v sanjah zazrem,
v daljavo strmiš nasmejan,
oče, a smeh tvoj je kakor bolan . . .

Kruha si dal jim, kedar so prišli,
še kot otroci vsi razcapani,
kleli so kot postopači, cigani,
pomiloval si jih, lačne ljudi.
Zdaj so kot psički, gonjači prišli,
roke so, oče, trdo ti zvezali,
pa so te kakor zločinca odgnali
z divjim grohotom čez sredo vasi . . .

Tak si bil, ko so te v gozdu našli,
s smehom si trpkim na ustnih strmel
nekam v daljavo—in mrtve oči
zrle so kot bi nekomu hotele
vso to brezmejno krivico razkriti . . .

Včasih še, kadar smo prišli domov,
sredi noči smo se priplazili,
kakor tatovi pod rodni svoj krov,
pa smo o svobodnih dneh govorili,
ki priborimo jih sredi gozdov,
si nas poslušal, nato si dejal:
"Trije ste fantje, a glejte, da vsi
dobro do konca se boste držali,
fantje, pa bom za vas brez skrbi!
Glejte, da boste hudičem plačali
vso to prelito slovensko že kri!"

Oče, si čul, ko sredi gozdov
vsem iz srca zakričala bolest?
Tisoče borcev je dvignilo pest:
"Drago bo plačana kri vseh grobov!"

★

Preseljenka v lagerju:

Sonet

Najlepših idealov srca vneta,
iskreno vdana sreči domačije,
in z upanjem, da kmalu zor zasije,
tako so šli,—jokala so dekleta.

"Nesreče varuj Mati te Presveta!
Naj svinec mladih prsi ne prebije,
slepo sovraštvo čustva ne prikrije,"
mu mati nauke med solze mu pleta.

Pokril je sneg to težko pot ponoči,
zabrisal sled njegovega koraka,
sled majke solz zabrisal mu pekočih.

Nešteto src zaman rešitve čaka,
strašno—preteče kraka vran ponoči,
usiplje listje se na grob junaka.

Vida Brest:

Mati sanja

Sanjala sem—iz sive, temne dalje
junak ves mlad in lep prijezdil je,
ko sonce mu v obraz je posijalo,
sem ga spoznala.—Moj sin najmlajši bil je,
moj France.

Ah, pa je prihitel k meni,
pa me objel tako je kot nekoč,
kako je lep, ta moj fant, ta najmlajši,
tako močan, saj ga je sama moč!

Sanjala sem.—A zdaj ga ni . . .
Moj sin, kje si???

Tam daleč, daleč pa divja vihar krvav
in tam je on in tam sta druga dva . . .
A jaz sem sama, tako strašno sama . . .

Bog ve?
Morda obležal je nocoj France?
Ostane Joško tam in lahko Janez . . .
Sam Bog res ve, če ste še živi danes?
Morda nikdar vas več ne stisnem na srce.
Bog ve?

Kako si silna, moja domovina,
poglej, moža sem dala ti in nje.
Še več zahtevaš?
Reci, domovina!
Samo še svoje naj ti dam srce!!!

★

Vida Brest:

Pogovor iz grobov

Odkod so te, tovariš, pripeljali,
z glavo razbito vso, okrvavljeno?
—Ah, slišal nisi, ko čez plan sneženo
so izdajalci za menoj streljali?

In ti? Odkod?—Jaz? Tam na razvalinah
še med kamenjem so krvi sledovi,
izdajalski psi, Slovenije sinovi,
s sekiro ubili so me v ruševinah.

Bolelo je! Kako so me le bili!
Razbili z bičem me do nezavesti,
pa nisem enkrat kriknil od bolesti,
če kričal bi, bi se pač veselili . . .

Ne, nisem pustil tega jim veselja.
Potlej s sekiro, to ti je že znano,
za zdaj, tovariš, vse je, vse končano—
dva mrtveca sva sredi mrtvega naselja . . .

Molčita mlada mrtveca krvava,
njun molk glasnejši je od govorice,
glasno obsoja Jude-izdajalce.
Molčita res, a ne molči planjava.

Ne čujeta v daljavi tam topov grmenje,
sodrugov ne glasno prisego sveto?
Prisega: Tujcu, Judežem osveto,—
ni daleč več, Slovani, odrešenje!

Spori na konferenci v San Franciscu

Napisal Donald Bell

Ozka je vez, ki spaja srdito obrambo Berlina z navalom nemških beguncev, ki drve v ameriške linije na zapadu, in veže razdeljevanje nacističnih letakov, ki pripovedujejo o "pretrganju odnošajev med Ameriko in Rusijo", s spori in napetostjo, ki vlada med tremi velesilami v trenotku otvoritve konference.

Ako bi nemška vrhovna komanda izdajala ne le vojaške, temveč tudi politične komunikacije, bi izjavila danes, da je vojaški položaj sicer obupen, da se pa politična strategija razvija popolnoma po načrtu. Ta trditev je videti drzna. Ako jo hočemo preiskati, je treba najprej odgovoriti na dvoje vprašanj: prvič, kaj je bistvo sporov med zedinjenimi narodi in drugič, kako utegnejo nacisti po porazu izkoristiti ta položaj.

Konferenca v San Franciscu zamore ustvariti dve vrsti mirovne organizacije—veliko zvezo med Ameriko, sovjetsko Rusijo in Britanijo, ali pa novo ligo narodov, v kateri bi bili zopet vsi narodi, veliki in mali, popolnoma enakopravni. V prvem slučaju postane večina sporov, ki so se pojavili v San Franciscu, nevažna. V tem slučaju bi padla odločitev glede Poljske in Argentine v skladu z željo Rusije za Poljsko in z željo Amerike za Argentino. Tudi vprašanje glasov in sedežev postane nevažno, ker šteje potem le še resnična sila .V taki veliki zvezi bi morale glasovati vse tri velesile soglasno, ker bi sicer zveza propadla. Volja drugih držav pa bi postala nekakšna taktična zadeva, nevažna za vzdrževanje miru, kajti nikdo se ne more usoditi napasti strnjeno vrsto treh največjih velesil na svetu.

Logična alternativa bi bila svetovna vlada na osnovi federacije. V sedanji dobi ni nobenega upanja na to, da bi jo uresničili. Praktična alternativa bo najbrže postala ohlapna zveza suverenih držav, v kateri ne bo imela nobena država prave oblasti—da bi mogla taka organizacija uvesti vlado pravice in zakonov, priznanih od vseh narodov, to so prazne sanje. Za to so vsi koncepti pravice preveč različni—v Ameriki, v kolonijah, v Sovjetski uniji, v Kitajski. Globok spor, ki cepi zavezнike v San Franciscu, je torej vprašanje, ali naj se ustanovi velika zveza, katero priznava tudi Dumbarton Oaks, ali naj obvelja stari koncept lige narodov.

Tu postajajo očividni tudi Hitlerjevi načrti. Hitler se ni nikdar bal lige narodov, katero je zaničljivo imenoval "zbirko klepetulj". Hitler pa se je vedno bal velike zveze in se je vedno boril proti njej. Louis Barthou, ki je snoval tako zvezo, je bil predan morilcem. Hitler se je mogel oborožiti le, ker je vladala napetost med velikimi zavezniki. Monakovski sporazum je bil Hitlerjev največji uspeh vsega življenja. Takrat je igral z zapadom proti vzhodu. Leto dni pozneje se je obrnil in izigral vzhod proti zapadu. Dve leti pozneje pa je poslal Rudolfa Hessa na Angleško, da bi še enkrat prevrgel svojo politiko — njegov cilj je bil vedno isti. Deli —zažigaj konflikte med zapadnimi demokracijami in Rusijo. Hitlerjeve izkušnje mu pravijo, da je bil uspešen, dokler je ta spor obstojal, in da je propadel, čim je bila ustanovljena velika zveza. Hitler je še danes prepričan, da bo mogoče razbiti to nevarno zvezo in jo nadomestiti z manj nevarno organizacijo—nekaj stari ligi narodov podobnega, ako mogoče.

Dne 30. januarja je Hitler govoril in podal, kar bi mogli imenovati njegov politični testament. Nobene besede ni rekel o vojaški zmagi, z naglasom pa o "končni zmagi". Poudarjal je Evropo, ne Nemčijo.

Hitler zaničuje zapadne demokracije. Prepričan je, da so nezmožne organizirati borbo na življenje in smrt proti Sovjetski uniji. Le nacizem je tega zmožen, trdi Hitler, misleč, da ga bodo morali Anglo-Saksoni, hočeš nočeš, podpreti. Njegov načrt je zategadelj, nadaljevati borbe v Evropi in ne dopuščati nobene izmiritve, ustvariti kaos, katerega bo morala gerilska vojna v Nemčiji še povečati in poglobiti. Tako upa, da se bo nadaljevala nekaka meščanska vojna vse, dokler ne izbruhne veliki svetovni konflikt. To je vzrok, da Hitler pravi, da se bori v Berlinu "proti azijatskemu boljševizmu," to je, zakaj pripoveduje svojim vojakom, da se bodo kmalu borili skupaj z Američani proti Rusom. Zato pošilja v ameriške linije nemške civiliste, ki pripovedujejo Američanom, da bi bila njihova dolžnost braniti Nemce proti Rusom. Zato je tudi poslal Petaina nazaj v Francijo, da bi delal zmedo.

—ONA.

Povratek maršala Petaina

Marseilles. (ONA)—Povratek maršala Petaina v Francijo ima učinek, podoben bombi. Že pred nedavnim časom je visok francoski uradnik izjavil temu poročevalcu, da ne razume, zakaj Nemci ne pošljejo Petaina nazaj —ako hočejo namreč povzročiti zmede in nemire v Franciji.

Večina francoskih časopisov piše ironično, da je povratek Petaina v bistvu le zadnje darilo Hitlerja, poslano Franciji.

V trenotku, ko so se začele razmere v Franciji konsolidirati, utegne povratek starega maršala povzročiti mnogo neljubih homatij. Očividno je, da misli vlada na to, da bi odložila njegov proces za precej časa. Govori se namreč, da bo treba pripraviti mnogo bolj natančne sezname kot bi bilo potrebno, ako bi bil maršal sojen "in absentia".

Francozi v južni Franciji so mnenja, da je vsaj do neke mere Petain koristil Franciji—ker do leta 1942 ni bila zasedena, dočim je prebivalstvo severnih predelov, ki so bili ves čas pod nemško okupacijo, zelo sovražno napram njemu. Najljubše bi bilo vsem Francozom, ako bi stari maršal, ki ima skoro 90 let, umrl predno se bodo začele sodne razprave.

WHERE THE FUEL GOES

AN AIRPLANE ENGINE burns up its own weight in gasoline in about 2 hours.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Illinois

GLAVNI ODBOR

Izvršni odsek

VINCENT CAINKAR, gl. predsednik ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON TROJAR, gl. pomožni tajnik ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blagajnik ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, tajnik bol. odd. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL VRHOVNIK, direkt. mlad. oddel. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON GARDEN, urednik glasila ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Podpredsednika

MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik ..... Box 64, Universal, Pa.
CAMILUS ZARNICK, drugi podpredsednik ..... 3879 W. 66th St., Cleveland 2, Ohio

Distriktni podpredsedniki

JOS. CULKAR, prvo okrožje ..... 417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGLICH, drugo okrožje ..... R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje ..... 7925 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrožje ..... 3079 Randall St., St. Louis 16, Mo.
URŠULA AMBROZICH, peto okrožje ..... 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
EDWARD TOMSIC, šesto okrožje ..... 823 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

Gospodarski odsek

MATH PETROVICH predsednik ..... 253 E. 151st St., Cleveland 10, Ohio
VINCENT CAINKAR ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JACOB ZUPAN ..... 1400 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
LONALD J. LOTRICH ..... 1937 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.
RUDOLPH LISCH ..... 700 E. 260th St., Euclid 17, O.

Porotni odsek

ANTON SHULAR, predsednik ..... Box 27, Arma, Kansas
FRANK VRATARICH ..... 315 Tener St., Luzerne, Pa.
FRANK BARBIČ ..... 19511 Muskoka Ave., Cleveland 19, Ohio
ANDREW VIDRICH ..... 706 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK ..... 772 E. 185th Street, Cleveland 19, Ohio

Nadzorni odsek

FRANK ZAITZ, predsednik ..... 2301 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JOSEPH FIFOLT ..... 1237 E. 60th St., Cleveland 3, Ohio
ANDREW GRUM ..... 17133 Snowden, Detroit 21, Mich.
JOHN OLIP ..... 231 So. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
FRED MALGAJ ..... 25 Westclox Ave., Peru, Ill.

Glavni zdravnik

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ..... 2219 So. Ridgeway, Chicago 23, Ill.

CVETLICE IZ ZAKOPOV

Vojaki iz vseh delov sveta bodo rekli "Draga mama" s cveticami v nedeljo 13. maja. V domove, kjer visi zastavica z zvezdo, bodo prišle vrtnice, nageljni, gardenije, orhideje in druge spomladanske cvetice, naročene v mnogih slučajih že mesece pred zmago v Nemčiji, toda na žalost, bo nekaj teh cvetic prišlo od poiljateljev, ki so bili med tem ubiti v vojni.

Kakor vse kaže po naročilih, ki prihajajo v Chicago iz različnih vežbališč tukaj in onkraj morja ter iz parnikov, bo malo mater pozabljenih. Njih naročila se bo upoštevalo najprej, pravi družba cvetličarjev.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

Cvetice za Materinski Dan

Zgodaj je najbolje rezervirati

● da si zagotovite sezonske najbolj žive in sveže cvetice za Mojen dan.

Materinski dan je v nedeljo, 13. maja

Posetite ali telefonirajte vašemu cvetličarju takoj

IZRAZITE SE Z CVETLICAMI

Vaš cvetličar lahko telegrafira cvetice kamorkoli v Ameriki

S konference združenih narodov

San Francisco, 30. apr.—Prvo veliko nesoglasje na zborovanju združenih narodov je nastalo, ko je ruski zunanji komisar Molotov kategorično nastopil proti sprejetju Argentine v konferenco. Predlog, da se povabi Argentino, je prišel od eksekutive. Ruski delegati so že od začetka kazali opozicijo. Pri tem so jih podpirale delegacije Čehoslovakije, Jugoslavije, Grčije in Nove Zelandije. Kitajska se ni udeležila glasovanja.

Takoj po dopoldanski seji eksekutive je Molotov sklical časnikarsko konferenco, na kateri je izjavil, da bo zadevo Argentine prinesel pred vso delegacijo na popoldanski seji.

Ko je bila otvorjena plenarna seja, kateri je predsedoval izlikani Anthony Eden, je vprašal za besedo Molotov. Vladala je velika tišina in napetost, kajti že prej smo vedeli, da bo popoldanska seja precej burna. Hoteli smo, videti, kdo je kdo in kdo je s kom.

Molotov je nato začel kritično analizirati stališče in vlogo, ki jo je igrala Argentina v tem svetovnem konfliktu. "Stala je na strani naših sovražnikov," je dejal. "Dajala je materialno in moralno pomoč nacijski Nemčiji. Bila je pribežališče in gnezdo fašističnih aktivnosti za vso latinsko Ameriko, kar naenkrat pa naj vse to pozabimo. Ker je pred nekaj tedni pod pritiskom razmer napovedala vojno Nemčiji in Japonski, ne pomeni, da je postala demokratična dežela in kot taka vredna, da se jo sprejme kot članico združenih narodov."

Svoje argumente je podprl s citiranjem kritičnih izjav, ki sta jih podala proti Argentini pokojni predsednik Roosevelt in bivši državni tajnik Hull, toda dosegel ni uspeha. Zmagala je determinacija tako zvanega latinskega bloka, da se Argentino povabi na konferenco in s tem v organizacijo združenih narodov. "Zakaj se nasprotuje vstopu poljske vlade na to konferenco?" je vprašal Molotov. Svoj govor je zaključil s sledečimi besedami: "Mogoče bo potrebno, da se pozabijo grehi Argentine . . . Toda zakaj naj pozabimo žrtve in usluge, ki jih je doprinesla Poljska?"

Za tem so sledili dolgi govori, v katerih so vneto pobijali Molotovove argumente. Najbolj se je v tem odlikoval A. L. Camargo, delegat Kolumbije. Pridno so mu sekundirali zunanji mehiški minister Padilla, zunanji perujski minister Manuel Galagher in več drugih. V prid ruskega stališča je govoril belgijski zunanji minister Spaak. Bilo je priglašenih več govornikov, toda Stettinius in Eden sta izmanevrirala predlog na glasovanje in apelirala, naj se debata o tem zaključi.

Rezultat glasovanja: Za predlog eksekutive, da se povabi Argentino na konferenco, je bilo oddanih 31 glasov, proti pa štirje glasovi. Z Rusijo so glasovale Jugoslavija, Čehoslovakija in Grčija. Zadnjič sem omenil, da bosta Čehoslovakija in Jugoslavija sodelovali z Rusijo; ta napoved se je uresničila.

Moj komentar k temu je: Ker so sprejeli Argentino in odvrnili Poljsko, zakaj ne povabijo še Italije, Frankove Španije in kvizlinške vlade iz Norveške? Te vlade niso nič manj storile za fašizem kot Argentina. Ali se spominjate, ko je več let pred vojno Litvinov zapustil Ligo narodov v Genovi? Tedaj je povedal delegaciji Lige narodov, da ne kaže nobene volje za razorožitev.

Ko danes opazujem to tako važno zborovanje, se mi nehote vsiljuje vprašanje, da-li so kapitalistične sile v resnici pripravljene sodelovati s Sovjetsko Rusijo? Vsak dan se kaže bolj očividno, da sta tukaj zastopana dva svetova, dva ekonomska sistema. Rusija zastopa novi red, večina ostalih pa hoče mir in stari kapitalistični sistem. Tukaj je sodelovanje in prava kooperacija skoraj nemogoča.

Anthony F. Zagar.

Jugoslovanska delegacija za San Francisco

New York. (ONA) — Dne 16. apr. je prispela sem jugoslovanska delegacija za San Francisco — pravzaprav drugi del te delegacije z dr. Šubašićem na čelu. Prispela je z letalom — po težavah, ki so vsem grozile s smrtjo na poti sredi Atlantika.

V bližini Azorskih otokov je bilo letalo poškodovano na repu in enem krilu, ko se je nahajalo v višini 9000 čevljev. Pilot kapitan Kirkpatrick se je moral spustiti na 1000 čevljev in za las ušel padcu v morje. Dve uri nevarnega poleta v poškodovanem letalu je privedlo vse žive in zdrave na letališče na Azorih.

General Sreten Žujović, minister financ, drugi član delegacije, je dejal, da bo priporočil pilota za najvišje jugoslovansko odlikovanje radi mojsterskega načina, kako jih je v težko poškodovanem letalu privedel na letališče.

Med drugimi člani delegacije se nahajajo gg. Stanoje Simić, ki je predložen od jugoslovanske vlade za poslanika v Zedinjenih državah — bivši poslanik Jugoslavije v Moskvi — in popolkovnik Dedier Vladimir, ki je sekretar delegacije.

Prove to them that their sacrifices on the battlefields of Bataan, Iwo Jima, Tarawa, Salerno, Aachen, Bastogne, and all the bloody milestones on the Road to Victory are not in vain.

GET BEHIND THE MIGHTY 7th WAR LOAN

BUY EXTRA BONDS
BUY BIGGER BONDS

This advertisement for the 7th War Loan sponsored by the Public Service Company of Northern Illinois

RDEČA KOKARDA

Roman iz velike francoske revolucije

STANLEY WEYMAN

(Nadaljevanje)

"On nima pravice, da bi bil bolan," je strogo odrezala markiza. "Pettifer bolan, tisti dan, ko je treba podpisati ženitovanjsko pogodbo gospodične de- Saint-Alais! A listine so vendar tu?"

"Da, gospa, v sosednji sobi so."

"Stopite ponje! Brž jih prinesite!" je povzela, nemirno gledaje zdaj tega, zdaj onega.

Premaknila se je na postelji in bolestno zastokala. Nato je vprašala z nestrpnim glasom:

"Kje je Viktor? Zakaj ne pride?"

"Zdi se mi, da ga slišim," se je zdajci oglasil Louis.

Bilo je prvikrat, da je izpregovoril iz lastnega nagiba; njegov glas je imel nekam nov izraz.

"Pogledal bom," je povzel, in ko je krenil proti vratom, mi je skrivaj mignil, naj pridem za njim.

Zajecljal sem nekaj v opravičbo in šel. V salonu sva našla zdravnika, ki je vznemirjeno iztikal po vseh kotih.

"Papirja, gospod!" je rekel, ko sva stopila v sobo, in nestrpno vzdignil oči proti nama. "Papirja, kakršnega že."

"Stojte!" je odvrnil Louis z glasom, hripavim od bolečine. "Ta komedija traja že predolgo. Čas je, da prestane."

"Kaj pravite, gospod?"

"Pravim, da je dovolj!" je srdito odvrnil Louis, daveč se z ihtenjem, ki mu je sililo v grlo. "Priznajte ji resnico."

"Ne bo mi verjela."

"Čeprav ne; vse je bolje od tega."

"Ali je to vaša resna volja, gospod?" Zdravnik ga je resnobno pogledal.

"Da, moja resna volja."

"Tedaj se več ne vtikam," je povzel učenjak. "Odklanjam tudi vsakršno odgovornost. Dolžnost mi veleva, gospod, da vas opozorim na neizogibne posledice."

"Moja mati ne more ozdraveti!!' je trmasto rekel Louis.

"Ne, gospod, ozdraveti ne more; po mojem mnenju ji je živeti najdelj še nekaj ur. Zdaj jo drži pokonci vročica; kadar ta prestane, se bo začel smrtni boj. Na vas je, da odločite, da zatisne oči, ne da bi preje zvedela nesrečo, ki jo je zadela v osebi njenega sina, ali naj umre v polni zavesti svojega gorja . . ."

"To je strašno!"

"Na vas je, da odločite," je neizprosno ponovil zdravnik.

Louis je pogledal okoli sebe.

"Evo vam papirja," je rekel zdajci.

Najina odsotnost je trajala največ tri minute, toda ko smo se vrnili h gospe de Saint-Alais, je že vsa nestrpna klicala nas in Viktorja.

"Kje pa je? Kje je?" je vročično ponavljala. "Zakaj se mora baš danes muditi? Menda ni bilo kakega . . . prepira med vama?"

Tako govoreč me je nezaupno pogledala.

"Niti najmanjšega ne, gospa," sem odvrnil z glasom, ki se je utapljal v solzah. "Kolnem se, da ne."

"Če je tako, zakaj ga še ni? In kaj je z gospodom de Gontautom?"

Oči so se ji še vedno bleščale in rdeči lisi sta ji še vedno žareli na licih; toda njene črte so se nekam raztezale, izpreminjala se je vidno in neprestano gibala s prsti. Njen glas je bil tako hripav, da ga ni bilo več spoznati; zdaj pa zdaj je žalostno pogledala okoli sebe.

"Danes se ne počutim dobro," je vzdihnila čez nekaj trenutkov, z bolestnim naporom zbiraje svoje moči. "Kar ne posreči se mi, da bi bila tako vesela, kakor bi morala biti. Gospodična, pridružite se gospodu vikontu in povejte nekaj ljubeznivega, da bo laglje čakal . . . In vi, gospod vikont, kaj sanjarite? Za mojih mladih let je bila navada ženinov, da so pri taki priliki objeli svojo zaročenko. Res, žalosten zaljubljenec se mi vidite!"

Deniza je vstala in vsem na očeh pristopila k meni; toda iz njenih bledih ustnic ni bilo glasu in njene oči se niso dvignile, da bi se srečale z mojimi. Niti lice ji ni zardelo, ko sem se z dovoljenjem njene matere sklonil k njej in jo poljubil. A vendar me je prešinilo v tistem trenutku čuvstvo zadovoljstva in sreče; zakaj ko sem se sklonil k njej, sem začutil, kako so njene drobne ročice krepko pograbile zalek moje suknje, kakor ročice otroka, ki se oklene materinega vratu. Vpričo vseh sem ji položil roko okoli pasu; tako objeta sva stala ob znožju postelje gospe Saintalaiške, ki naju je zamišljeno gledala.

"Uboga miška!" je dejala z ljubeznivim nasmeškom. "Boječa je še. Bodite dobri z njo, dragi zet, zakaj moje dete je nežno in rahlo in . . . Nič dobro se ne počutim, tako slabo mi postaja!" je zdajci zopet potožila.

Privzdignila se je na ležišču in s težavo ponesla roko do čela.

"Ne morem . . . Le kaj mi je?" Obraz ji je vidno prebledel, njene črte so se spačile in v očeh ji je zasijala nenadna groza. "Kaj me obhaja? Pošljite po . . . Brž naj stopi kdo po zdravnika! In Viktor naj pride."

Deniza se je izvila iz mojega objema in planila k njej. Obstal sem na mestu, vse do trenutka, ko se je zdravnik dotaknil mojega ramena.

"Idite!" mi je šepnil. "Idite. Pustite jo z ženskami. Konec se bliža."

Tako mi je gospa de Saint-Alais naposled vendarle dala Denizo; in tako je bil sklenjen najin zakon, ki ga je nesrečnica že pred toliko leti snovala z mojim očetom.

*

Markiza je umrla drugo jutro; usoda je bila milostna in ni dala njenim očem, da bi bile gledale gorje in strahoto, ki sta divjali po nimeških ulicah okoli nepokopanega trupla njenega sina. Umrla je, ne da bi se bila predramila iz vročine blodnje, ki je bila posledica njenih ran. Videl sem jo, ko je ležala na mrtvaški postelji. Bilo je, kakor da spi; in v svečanem pokoju mrliške sobe sem ves presunjen pomislil na izpremembo, ki se je bila izvršila v njenem življenju v tem kratkem letu dni, po petdesetih letih sreče in obilja.

(Dalje prihodnjič.)

TANK ROCKET-LAUNCHER IN ACTION

STREAMS OF SMOKE point the direction taken by rockets launched from the top of an M4 tank by Seventh Army troops somewhere in France. The rockets are fired singly; multiple effect is caused by taking a time-exposure shot of the action. Signal Corps photo.

GIGANT

Odlomki iz romana "Drugi dan" — Ilja Ehrenburg

(Nadaljevanje)

Iz inozemstva so prišli strokovnjaki. Živeli so kot v Sahari ali na severnem tečaju. Vsemu so se čudili: navdušenosti, ušem in mrazu. Živeli so ločeno od Rusov, v lastnih hišah in v svoji veri. Verovali so v dolarje in dolarje so prejemali.

Američani so pohajkovali v klobukih s širokimi krajci, kot "cowboyi" v filmih. Zdelo se jim je, da so v Alaski in da iščejo zlato. Veselo so trepljali ruske inženerje po ramah in se smeškali komsomolcem. Na večer so navijali gramofone ter sami med seboj plesali.

Angleži so živeli nedostopno in svojevrstno življenje. Ničesar niso obsojali, ničesar hvalili. Zajtrkovali so proseno kašo z mlekom. Zvečer so pili vodko z narzansko mineralno vodo. Zbijali so neslane šale in otročarije ter se pri tem od časa do časa smejali. Njihov smeh je bil odvraten; prav nič veselega ni bilo v njem.

Nemci so prišli z družinami. Štedili so, oštevali svoje žene in ob vsaki priliki pripovedovali Rusom, da v lepi Nemčiji ni uši, ne živinskih kug, niti pohajkačev. Hoteli so še dodati, da v Nemčiji tudi revolucije ni bilo, toda dobro plačana mesta so jim bila pri srcu in ob zvokih "Internacijonale" so skočili kot en mož v pozor.

Italijani so montirali turbine. Prepevali so romance, pisali dolga pisma s pravopisnimi in slovniškimi napakami v domovino. Zvečer so lovili Rusinje, ki so bile vanje radi njih ognjevite narave prav tako zatelebane kot v marmelado iz prodajalnice za inozemce.

Tuji strokovnjaki so menili, da zahteva gradnja takega orjaka leta. Moskvi pa so leta predolga: zahtevala ga je v mesecih. Vsako jutro so inozemci strmeli: gigant je rasel.

V bolnici za legar so umirali graditelji za pegastim legarjem. V zadnjih zdihljajih so še fantazirali. To fantaziranje je imelo nek smisel: tajinstveni mikrobi in revolucija so bili že dolgo časa neločljivi tovariši. V smrtnih krčih so še hoteli napadati in zmagovati. Toda na njihova mesta so stopili živi.

Porušilo se je neko ogrodje. Inženir Frolov se je na njem pravkar posvetoval z delavci o razdelitvi dela. Lesena tla so popustila in ogrodje je z ljudmi vred zgrmelo v globok šaht. Zadušili so se. Pogreb je bil veličasten.

Sleherni dan so drveli z zapada novi vlaki. Pred majhno bajto, ki so ji pravili postaja, so odlagali živi tovor. Ljudje so mežikali, oči so jih skelele. Poleti jim je veter nosil v oči pesek, pozimi sneg. Hiteli so po pusti ravnini v smer, od koder se je razlegal trušč in šum gradečega se giganta.

Četrtega aprila so vzplamteli ognji prve visoke peči. Nebo je zažarelo v oranžnordeči barvi. Zrak se je napolnil s smradom in treskanjem. Skozi žice je šinila kratka brzojavka:

"Moskva — Kreml — Prvih 64 ton železa dobljenih. Ni trenja v livalnih strojih. Kakovost prvovrstna. Štiri odstotke kremena. Vsi agregati, kakor tudi visoka peč, delajo absolutno normalno."

Veselo razpoloženje je vladalo tega dne. Slavili so zmago. Vzeli so kos dragocenega železa in vlili ploščico z napisom: "Sodrugu J. V. Stalinu." Od sreče omamljeni strokovnjaki so v klubu vodilnih delavcev in inženirjev govorili, pili sladno kavo in prigrizovali "Puškinovo pecivo." V Sidorčukovi votlini, ki so ji v šali pravili restavracija "Port Artur," se je valil gost dim: Sidorčuk je namreč tajno točil žganje. Gostje so silili v zaspano Sidorčukovo ženo; tla so bila vsevprek pokozlana. V rdečem kotičku komsomolske barake je Vaska Smolin referiral o "Zavzetju prve trdnjave." Sledile so družabne igre. Manka je čivkala: "Ne dotikaj se me! Ščegetava sem!" Smolin in Vera sta stopila na ulico. Noč je bila mrzla, Vera se je stresla. "Tako se dela zgodovina, Vera . . ." ji je govoril Vaska, Vera pa mu je božala roko. V kantini za inozemce je sedel krivogledi Smith, pil pivo in se priduševal, da je dobil stavo proti Heinzu. Stavil je z njim, da bo visoka peč pričela obratovati točno ob določeni uri. Tega dne je vsakega obvladovalo pijano navdušenje.

II.

Otožno se je oziral Kolka po baraki. Ljudje so spali kar v škornjih. Zrak je bil gost kot olje: od slabega tobaka in izparevanja znojnih teles. V kotičku je neprenehoma jokal dojenček. Kolka je skušal čitati; toda žarnica je krvavo žarela in oči so ga žgale. Spravil se je v rdeči kotiček. Dva kotlarja sta igrala damo in po vsaki potezi venomer ponavljala: "Sedaj pa jaz!" Na steni je bila nabita stara številka stenskega časopisa. Kolka je čital: "Galkin se je predal hazardu. Na pozive, naj se odpove tej strasti, odgovarja z dvajsetminutno ploho nesramnih psovk. Bomo že vendar z ognjem proletarske samokritike uničili to caristično svinjarijo?"

"Čemu sem prišel semkaj?" se je spraševal Kolka. "V Sverdlovsku je bilo mirnejše in čistejše. Vsaj čital sem lahko zvečer. Dolg čas? Povsod je dolgočasno . . . Kdo, za vraga, naj živi v taki svinjariji?" Kolka je čital dalje: "Gradimo gigant!" Skeptično se je nasmehnil: same izgarance in nesrečneže je videl okoli sebe.

Tri dni nato je bil Kolka v klubu. Vaska Smolin mu je pričel pripovedovati o komsomolski udarni brigadi. Zopet se je Kolka smehljal. Ni se dalo razbrati, ali se Vaskinih besed veseli ali se pa norčuje iz njih. Z nasmehom je pristavil: "V razdeljevalnici živil sem videl konfekte z majhnimi etiketami "Samo za udarnike." Kako je to? Na eni strani navdušenost in požrtvovalnost — na drugi pa cel kilogram bonbonov?" Smolina to ni premotilo: "Premije in časti so nesmisel! Graditi, to je nekaj! Nalezljivo je. Mislim, da bodo nekega dne odkrili zdravniki "kuznecko mrzlico." Še tebe se bo lotila. Mraz in vročina te napadata. Ne ješ in ne spiš. Ne ostane ti niti časa, da bi se umil." Kolka se ni več smehljal. Zamišljeno je otresel cigareto v škatlo in dejal: "Že mogoče. Nisem še videl kaj takega."

Kolko so uvrstili v Tihonovo brigado. Delavci ostalih brigad so se norčevali ljudem iz Tihonove brigade. "Ha-ha! Ti bodo dovršili "cowperje" na nikolovo!" "Plazilci" so jim pravili. Kolko je to grizlo in spomnil se je na šolo. Takrat so nazivali njegovo skupino "napote," ker se je pri tekmovanju slabo odrezala. Kolka tega ni mogel prenesti; zaničeval je tiste, ki so žalili njega in njegove.

Ko je slišal delavce, ki so se spotikali ob "plazilcih," je zmigal z rameni. Požrl je jezo, kot se požirajo solze.

Nekoč je govoril z inženirjem Solovjovim. Ta mu je razlagal, kako se pričvršča ploščato železje. Bogdanov, dobrodušen in debeloličen dečko, je stopil k njima. Ironično je dejal Bogdanov Solovjovu: "Ne zanašajte se na te "plazilce," Ivan Nikolajevič; že cel mesec so zapravili!" Kolka se je potuhnil. Hotel mu je zabrusiti psovko, toda premagal se je. Šel je k tovarišem ter spregovoril s čudno visokim in spremenjenim glasom: "Kaj pa naj to pomeni, tovariši? Ali je res, da smo slabši od onih?" Izgovoril je in zardel od sramu. Pričakoval je, da ga bodo delavci vprašali, če se mu morda po bonbonih sline cedijo. Toda molčali so. Samo Fadjejev je brundal: "Žrtja nam nič ne dajo, pa naj še garamo!"

(Dalje prihodnjič)

SURRENDER TO YANKS IN GIESSEN

Nazi captives in Giessen, Germany, stand with hands up and backs to a wall while a Yank (stooping before second from right) frisks them and a First Army tank rumbles past. Giessen is the town where the U.S. First and Third Armies closed the trap around thousands of enemy within the Ruhr. U. S. Signal Corps photo. (International Soundphoto)

Razni mali oglasi

ZIDANA HIŠA, prodajalna—2-6 in 3-4 sobe. 1318 N. Ashland Ave., 3rd floor front.

4-4 SOB. zidana hiša, podstrešje in porč. Dve kari garaža. Cena $5,000, na 2030 W. 21st Street.

PRODA SE 4 stan. zidana hiša, kopalnica. Prinaša letno $816.00. Blizo kare in šole. $5,000. Lastnik na 1445 W. Chestnut St. Prvo nadst. zadej.

PRODA SE 9 sobna hiša. Gorka voda gorkota, 3 kare garaža. 2738 Logan Blvd.

3 NADST. zidana hiša. Peč gorkota, dober dom. Zmerna cena. Kličite Yards 7989—po 5 P. M.

ŽENSKE ALI DEKLETA za delo v bolnišnici. Kafeterija, pranje in čiščenje sob. Dobra plača in hrana. Soba in hrano, ako želite. Oglasite se v uradu na 518 N. Austin Blvd., Oak Park, Ill.

MOŠKI srednje starosti za delo v bolnišnici. V kuhinji, pralnici in druga taka dela. Dobra plača in hrano. Sobo in hrano ako želite. Oglasite se v uradu na 518 N. Austin Blvd., Oak Park, Ill.

Razni mali oglasi

POTREBUJEM DOBRO KARO

Delavec v vojni industriji želi kupiti dobro karo od privatne stranke. Plačam visoko ceno.

Kličite:

Phone JUNIper 7810

IZKUŠENA ŽENSKA za splošno hišno delo. Na stanovanju ali ne. Svojo sobo. Dobra plača. Kličite po 7. uri zvečer Winnetka 2073 "charges reversed."

LESENA HIŠA, 2x5 sob. Zidana garaža. Polna cena je $3,000. 1842 N. Marshfield Ave.

HIŠNIKI IN HIŠNICE

Vprašajte gl. hišnika v Old Colony Bldg., 407 So. Dearborn St.

DELO DOBE

HIŠNICE

"JANITRESSES"

ŽENSKE ZA ČIŠČENJE V VSEH DELIH MESTA

Delovne ure od 5:30 popoldne do 12. ure zvečer.

Vojno nujna industrija.

Rabimo tudi pomočnice v jedilnici

VPRAŠAJTE pri:

ILLINOIS BELL TELEPHONE COMPANY

"EMPLOYMENT OFFICE" ZA ŽENSKE

Street Floor

309 W. Washington Street

KUHARSKA KNJIGA:

Recipes of All Nations

RECEPTI VSEH NARODOV

NOVA IZDAJA STANE SEDAJ $3.00

Knjiga je trdo vezana in ima 821 strani

Recepti so napisani v angleškem jeziku; posekod pa so tudi v jeziku naroda, ki mu je kaka jed posebno v navadi.

Ta knjiga je nekaj posebnega za one, ki se zanimajo za kuhanje in se hočejo v njem čimbolj izvežbati in izpopolniti.

Naročite pri

KNJIGARNI SLOVENIC PUBLISHING CO.

216 West 18th Street New York 11, N. Y.

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih . . . . . .

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ, DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. . . . Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

. . . . Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue - - Chicago 23, Illinois

TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prištejo eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 za eno letno naročnino. Kot za člani še plačajo pri asesmentu $1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado $6.00		Za Chicago in okolico je $7.20	
1 tednik in	4.00	1 tednik in	6.20
2 tednika in	3.00	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.50

Za Evropo je $8.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $ ____

1. Ime ____ Čl. društva št. ____

Naslov ____

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. ____ Čl. društva št. ____

3. ____ Čl. društva št. ____

4. ____ Čl. društva št. ____

5. ____ Čl. društva št. ____

Mesto ____ Država ____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐